

אמנות

טל מצליח מציירת את האבסורד של הגבורה

אחרי שחולצה מהסטודיו שלה בטבח 7 באוקטובר, יצרה טל מצליח את הסדרה "קישוטי מלחמה". כעת היא מוצגת בתערוכה במוזיאון ת"א

טל מצליח, ללא כותרת (קישוטי מלחמה), 2024 צילום: אלעד שריג. באדיבות האמנית וגלריה אלון שגב, תל אביב

לעקוב

אופיר חובב

05 בינואר 2025

טבח 7 באוקטובר הניס את האמנית טל מצליח מקיבוץ כפר עזה. עד שחולצה, היא היתה נצורה במשך 20 שעות בחדר הממ"ד, המשמש גם כסטודיו שלה. לאחר מכן עברה להתגורר ביישוב הקהילתי מתן שבמזרח השרון, גם הוא ממוקם "על הגדר", אל מול הכפר הפלסטיני חבלה.

טל מצליח, "קישוטי מלחמה 3", 2023 צילום: אלעד שריג. באדיבות האמנית וגלריה אלון שגב, תל אביב

טל מצליח, "קישוטי מלחמה 15", 2024 צילום: אלעד שריג. באדיבות האמנית וגלריה אלון שגב, תל אביב

טל מצליח, "קישוטי מלחמה 19", 2024 צילום: אלעד שריג. באדיבות האמנית וגלריה אלון שגב, תל אביב

טל מצליח, "קישוטי מלחמה 2", 2023 צילום: אלעד שריג. באדיבות האמנית וגלריה אלון שגב, תל אביב

טל מצליח, "קישוטי מלחמה 16", 2024 צילום: אלעד שריג. באדיבות האמנית וגלריה אלון שגב, תל אביב

בשבועות הראשונים היתה מצליח הלומה ולא הצליחה לצייר, וממילא לא היה לה הציווד שהיא נוהגת לעבוד איתו. בשלב מסוים קנתה בחנות יצירה צבעי אקריליק וכמה בדי קנבס קטנים המשמשים בדרך כלל לילדים, ויצרה — מחומרי היצירה ומחומרי התודעה של אותה שבת — את הסדרה "קישוטי מלחמה" המוצגת במוזיאון תל אביב.

טל מצליח, ללא כותרת (קישוטי מלחמה), 2024 צילום: אלעד שריג. באדיבות האמנית וגלריה אלון שגב, תל אביב

"זו אותה הטכניקה המוכרת המאפיינת את העבודות של טל מצליח, אבל יש בגוף העבודות החדש הזה גם חידושים", אומר אוצר התערוכה עמית שמאע. ביניהם, למשל, ממדיהן הקטנים של העבודות — 25 ס"מ על 30 ס"מ, או זה שהן צוירו מלכתחילה כסדרה. "המילה 'קישוט' מהותית ליצירה של מצליח", הוא מוסיף. "יש לה ציורי 'קישוט' המיועדים לסוכות, שבועות או מדינת ישראל. זו מילה שחוזרת על עצמה המון פעמים בהקשר לעבודות שלה. קישוטי מלחמה, בשבילה, אלה גם עיטורי גבורה שמולם היא מציבה סימני שאלה. הציורים עצמם מקושטים, עמוסי פרטים. במקרה הזה, היא מציבה את הטכניקה הזאת לצד נושא קשה ומצמרר, באופן שמושך לשני הכיוונים ויוצר אבסורד". התערוכה תוצג עד 11 בינואר.

הצג עוד

מערכת | הנהלה | מדיניות פרטיות | תנאי שימוש | צרו קשר | רכשו מינוי | ביטול מינוי דיגיטלי | שאלות ותשובות | פרסמו אצלנו

חדשות, ידיעות מהארץ והעולם - הידיעות והחדשות בעיתון הארץ. סקופים, מאמרים, פרשנויות ותחקירי עומק באתר האיכותי בישראל

© כל הזכויות שמורות להוצאת עיתון הארץ בע"מ

ציורים מתוך התערוכה (צילום: אלעד שריג)

לצייר בצבע אדום: תערוכה חדשה בעקבות צלקות אירועי 7 באוקטובר

האמנית טל מצליח, תושבת כפר עזה, יצרה בעקבות הפוסט־טראומה והצלקות מאירועי 7 באוקטובר את התערוכה "קישוטי מלחמה" במוזיאון תל אביב,

שמלאה ביופי ואימה

יקיר שגב 08:45, 06.10.24

תגיות: [טל מצליח](#) [כפר עזה](#) [מלחמה בעזה](#)

רובים, טילים, אזעקות ודמויות במצוקה גודשים את הציורים של טל מצליח בתערוכה החדשה "קישוטי מלחמה" במוזיאון תל אביב. הם עשויים בדוגמאות צפופות ומהפנטות, שעולות על גדותיהן בצבעוניות כמעט שמחה, לולא הנושאים המטרידים שבמרכזם. מצליח היא תושבת קיבוץ כפר עזה, וב־7 באוקטובר היא נאלצה להסתתר במשך 20 שעות בממ"ד הקטן שבביתה, המשמש גם כסטודיו. את ההתמודדות עם הפוסט־טראומה והצלקות היא ניתבה לתערוכה, שמשמשת קפסולת זמן מלאה ביופי ואימה.

מצליח (63) שפרצה באופן מטאורי בשנות התשעים, זכורה כאחד הקולות החזקים והמקוריים של העשור ההוא. ציוריה המורכבים עשויים בטכניקה של ציור שכבות עמלני ואלפי משיחות מכחול

קטנטנות של דגמים וכיתובים מרהיבים ומאיימים. למרות ריחוקה הפריפריאלי ממרכזי האמנות בארץ ודמותה המתבודדת והמעט מסתורית, היא עדיין אחת האמניות הבודדות שחיות ומתפרנסות מאמנות בלבד.

by Taboola

לא צריך להתפשר – ביטוח רכב במחיר הכי זול אצלנו באתר

ביטוח רכב 9 | ממומן

לקבלת הצעה

נמצא הקורס המשתלם ביותר במרכז שמבטיח לכם עבודה יציבה ומכניסה

אנד | ממומן

מידע נוסף

מעכשיו יש לכם עוד סיבה לבדוק את המייל שלכם בכל יום

ערוץ הספורט | ממומן

להרשמה

[רק מה שמעניין - הצטרפו לערוץ כלכליסט בטלגרם](#)

יצירה של האמנית טל מצליח (צילום: אלעד שריג)

כתושבת כפר עזה, שגדלה וחיה תמיד לצד הכיבוש וגדר הגבול, מצליח עסקה במורכבות הסכסוך הישראלי-פלסטיני ביצירתה מאז ומתמיד, כשהיא נעה הלך וחוזר בציוריה בין הפן הקולקטיבי-ישראלי לפן האישי והגופני הפגיע ביותר. את החיים בכפר עזה היא תיארה בעבר כגן עדן שקט, שהפך עבודה לאתר של חרדה מתמדת מפני הקסאמים המומטרים עליו.

בבוקר 7 באוקטובר, כשהופעלו בקיבוץ אזעקות צבע אדום, מצליח נעלה את עצמה בממ"ד למשך 20 שעות — אתגר קיצוני במיוחד למי שסובלת מבעיות נשימה. עד שחולצה לבסוף בידי לוחמי יחידת שלדג, היתה מצליח כבר במצב גופני מאובן, דמוי קיפאון. מאז היא עברה לגור אצל קרובי משפחה ביישוב מתן בשרון שבאופן אירוני, גם הוא נמצא סמוך מאוד לגבול עם הרשות הפלסטינית, ובקצהו חומת בטון גבוהה המפרידה בינו לבין הכפר חִבְּלָה.

"קישוטי מלחמה", שאצר עמית שמאע, היא תערוכתה המוזיאלית השלישית של מצליח, שמיוצגת על ידי גלריה אלון שגב בתל אביב. את מרבית הציורים שבה יצרה מצליח לאחר ששוטטה בחנויות ה"סטוק" ו"הכל בדולר", שמרתקות אותה בגלל האסתטיקה הצעקנית של חפצי הסדקית שבהן. מצליח רכשה בדי ציור קטנים מתוצרת סינית פשוטה באותן חנויות, ועליהם ציירה בצבעי אקריליק מהירי ייבוש, שכשם התערוכה — מצליחים להפגיש אלימות ודקורטיביות. זהו שם קולע במיוחד,

משום שבתרגום לאנגלית "קישוטי מלחמה" הופכים ל־war decorations, כפל משמעות שפירושו גם עיטורי הצטיינות בלחימה.

בשפתה הייחודית כותבת מצליח בתוך ציוריה מילים ומשפטים קצרים, החוזרים על עצמם באובססיות שמזכירה קורבנות טראומה המשחזרים בכפייתיות חוויות של אימה. את אלו היא מציירת בצבעוניות הייחודית שלה, המזכירה דגלים שבטיים וטקסטילים אפריקאיים, שמושפעים מעברה כפעילה חברתית ביפו ובדרום תל אביב.

כבעבר, גם בציורים החדשים מופיעים משפטים קשים לפענוח, הכתובים בכתב יד קטנטן וטובעים בשדות הצבע שמסביבם. כאלה הם, למשל, "בכיר חוסל", "בום קליק בום קליק", "הם מקיפים אותי מכל מקום", ו"הרי יצאתי חיה", שלצדם גם גילויי הומור שחור כמו "לק ג'ל, הלוויה, טיפולי פנים, הזכרה" ו"חוסל ראש מערך הממטרות".

מצליח רוקמת בתוך הכתיבה הקדחתנית הזו מארגים צבעוניים, שלתוכם היא גם שותלת דימויים וקודים שנלקחו ישירות מחוויותיה הפרטיות מ־7 באוקטובר. כאלו הם הסימנים הגרפיים האדומים, שריססו חיילי צה"ל על קירות בתי הקיבוץ בפעולות החילוץ והפינוי כדי לסמן אם בבתי ישנן גופות או מחבלים או שהשטח פנוי.

ברבים מהציורים מופיעה גם דמותה של האמנית עצמה, המזוהה על פי מסכת סינון הנשימה שעל פניה, או טקסטורת הכתמים שלעורה, המזכירה את מחלת העור שממנה היא סובלת מילדות. בחלק מהם היא שרועה מאובנת ובתנוחות מצוקה, או שפניה הנראות צועקות משולבות בתוך דגם החוזר על עצמו של שלדגים — סמל היחידה שחילצה אותה מהממ"ד. אבל לצד הדימויים המאיימים ישנן גם הפוגות אנושיות קטנות של גבורה שאפילו מעלות חיוך, כמו בציור מכונת האספרסו שהאמנית, המכורה לקפה, החליטה להכין לעצמה: בעודה נצורה בסטודיו, מצליח גררה את עצמה למטבחון וכדי שלא תתגלה בגלל רעשי ההכנה — כיסתה את המכונה בשמיכה.

את מחזור ציורי "קישוטי מלחמה" הקטנים סוגרים שני ציורים גדולי ממדים, שנוצרו בזמן האחרון. בעבודות אלו חוזרת מצליח לעבודה על גבי לוחות העץ הגדולים שמאפיינים את יצירתה, והם כבר עשויים בצבעי שמן, שבהם היא נוהגת לעבוד בשגרה, ומאפשרים לה עיבוד ושכבות רבים ומורכבים הרבה יותר. אף שמצליח טרם חזרה לכפר עזה, הרי בציורים אלו היא כבר מופיעה כדמות ענקית וחזקה החולשת עליהם, מגיחה מבין הדוגמאות הצבעוניות, אוצרת בכלי נשק ונראית כלוחמת. גם בימים אלו ממשיכה מצליח לצייר, ונראה כי העבודות האחרונות הללו מסמנות את ניסיונות ההתגברות על האימה שחוותה באמצעות הציור.

עוצם עין אחת

חגיגה של אמנות בתערוכה של טל מצליח

התערוכה של מצליח בגלריה אלון שגב מופלאה במיוחד, ונראה שציוריה הגיעו לבשלות מלאה, בלי לגדוע את שורשי האמת של תחילת הדרך.

עוזי צור לעקוב

08 בינואר 2016

טל מצליח — עבודות חדשות, גלריה אלון שגב, תל אביב

אחת לכמה שנים זה קורה. טל מצליח עולה מביתה בכפר עזה לתל אביב, שאותה עזבה בתחילת האלף לחזור אל כור מחצבתה, מביאה את יכול השנים הללו אל העיר הגדולה — ציורים ספורים מאוד שנוצרו בעשייה יומיומית סזיפית מופלאה — והתערוכה היא תמיד חגיגה של ציור ואמנות נדירים בעוצמתם, ביופיים ובייחודם. התערוכה של חורף 2016 מופלאה במיוחד ובה ציוריה של מצליח הגיעו לבשלות מלאה, בלי לגדוע את שורשי האמת של תחילת הדרך.

מצליח היא אחת האמנים הכי בוטים ובוועטים של האמנות הישראלית ובו בזמן היא אחת האמנים הכי עדינים ופגיעים. היא אותנטית ופרטית עד כאב, והחשיפה ברבים נוצרת את הניגוד בין הרצון לגונן על עולמה לבין הצורך להיחשף בפומבי, ניגוד שבעבר הסוותה בעירוב של "נשיכת" הצופה ובקשה לזכות באהדתו. עכשיו, בוטחת יותר ובשלה, מצליח משאירה את ההתגוננות מאחור.

במונולוג וידיאו קצר מתערוכה ב"חלל לואי ויטון" בפאריס ב-2013 שבה נטלה חלק, היא נחשפת כמו שלא נחשפה מעולם. אולי זה הריחוק מכאן שאיפשר למצליח להיפתח ולדבר על המציאות שבה היא חיה ועל הפחד המתמיד מההפגזות "שלנו" ו"שלהם", על שתיקת הנשים הנכפית עליהן ביד גברים, על האפשרות למי שנולדה כאשה לבחור להיות לגבר או גם גבר וגם אשה, על מחלת העור שהכתימה אותה ואתה היא מתמודדת כל חייה מבעד לאמנות. ועל ההתחפשות

כמצב קיומי־גופני בציוריה המצויירים בחדר קטן בתוך ביתה בו היא רוכנת כעובד העמל על מלאכתו עד שהגב כואב לה.

טל מצליח, קטע מתוך עבודה צילום: עוזי צור

אופן הציור הנוקדני הייחודי של מצליח, במכחולים 00, השתכלל והתעשר אך נותר עקבי והוא עדיין "צללקות מרהיבות", שאולי אפשר כבר לקלפן ולראות אם כבר החלימו הפצעים. את ציוריה של מצליח יש לבחון מרחוק ואז מקרוב, קרוב מאוד, כעבודת רקמה נשית ימי־בינימית המנציחה ומנטרלת כאחד את נוראות הכרוניקות הגבריות, רבדים של יישות וכוח מעבר לנושאים המצויירים.

יש בעשייתה של מצליח, גם בבשלותה, קב של "מקומיות פרובינציאלית", של תום ונאיביות העוטפים את גרעין האמת ושומרים עליו ועל חיות הציור, שאם נפתחים אליו מעט הוא נגיש ונפרש לפניך כמניפה. הדמויות שלה כתינוקת, כילדה וכנערה ושל האנשים שהיו חלק מאותה ילדות, עוברות שוב ושוב מבעד לתהליכי היצירה של עבודותיה, כילדות שנייה מופנמת ומוחצנת, "תיקון אמנותי" של ילדות שבה מצליח מוציאה לאור את השדים של ילדותה ומתמודדת אתם, נותנת להם צורה וצבע, מטמיעה אותם במעשה האמנות, ולמרות זאת הם עדיין אוצרים דבר מה מהאימה והייאוש.

ציור מפתח בתערוכה הוא ציור מרובע ונרחב שבו, במבט־על חזיתי, דמות הילדה שהיתה מצליח מהדסת יחפה על מרבדים נפתלים כשכבות של חול צבעוני שאור השמש הנגבית מתרסס על פניהם, ומסביבה מעופפים ערפדים מכונפים ומאחוריהם נשרכים שובלים כזנבות, אפלים ושמנוניים כנגד האור הצבעוני ברקע. אלה החלוקה הכללית ומרכיביו הראשיים של הציור, ועתה יש לבחון בנפרד כל אחד מהם מקרוב:

את הילדה מקיפה הילה מגוננת בצבע ורדרד. מקרוב אפשר לקרוא שהיא מורכבת מחזרה אינסופית של "שירי שטות" באותיות שחורות זעירות, כמלים שילדה קטנה ממלמלת שוב ושוב נגד הפחד. פניה וגפיה של הילדה מצויירים מטורים דחוסים של פסים שחורים ואדומים לסירוגין, "טופוגרפיה" שרירותית המפרקת לכאורה את הילדה

מאנושיותה ובו בזמן מגלה את היותה חשופה לעולם הסובב. שיעור הקצוץ ושמלת הקיץ שלגופה מצוירים מטורים צפופים של פסים בצהוב ושחור לסירוגין, ובבד השמלה משובצים כוכבי־ים. בין רגליה הילדותיות נפער שסע נגטיבי לבן, בקרקעיתו זקור אבר מין גברי, לבן ונגטיבי גם הוא — זה התיקון שמצליח הבוגרת עושה במצליח הילדה, מאפשרת לה להיות אשה וגם גבר, מעניקה לה את הכוח לבחור.

לשדים־הערפדים יש פנים קטנים וזדוניים שתוויהם מצוירים בכתמים זעירים של שחור המשובצים בגופם המכונף, העשוי ממרקם רציף וזורם של נגיעות אופקיות זעירות של לבן ושחור המאפירים זה את זה. לכל אחד מהם מזדקר פין מבין רגליהם. הם מעופפים מסביב לילדה באור הגלוי, מנוטרלים חלקית ממרכיב הפחד, ומאחוריהם נסחב שובל משונן המצויר מזרימה סמיכה של פסים שחורים, ירוקים ולבנים.

יש לבחון את גלישת הזרימה הצבעונית המפוספסת אל השוליים, אל פיאות הבד, בחלק מהציורים היא נמשכת ובחלקם היא משתנה, מעניקה להם ממד נוסף.

מסביב לציור המפתח תלויים ציורים אחרים פלאיים ומפתים, כציור הכי "חדש" בתערוכה, שבו מרחף ראשה של מצליח. מקרוב אפשר להבחין בנקבוביות העור של הפנים שפורקו למרכביהם, גבות עבות ושחורות ושיער קצר. בעור הפנים משובצים מטוסי קרב זעירים מפוספסים המחליפים את כתמי מחלת העור, כההליך ריפוי שבו הפרט ממיר את כאבו האישי בצרת הרבים. מטוסי קרב גדולים ומאיימים יותר מקיפים את הראש מכל עבר וכתובות שוב ושוב מלים ברצף של מחרוזות תפילה, "זברה לבנה זברה לבנה", כתפילה לנטרול המפציצים מפצצותיהם. ראשה של מצליח תלוי מעל שדות חרושים, מעל שורות של להבות אש וגלי ים כתפאורה בתיאטרון בארוקי, ומכל צד משגר "כיפת ברזל", שתחת מכחוליה של מצליח הופך למין צעצוע תמים.

אל הקירות מוצמדים חשופים גם שני קובצי רישומי־ציור. מצליח רשמה אותם אחרי שעות העבודה, בשעות אחרי הצהריים בבית הוריה. אלה ה"גרעינים" השולחים פארות בנפשה ובציוריה. באחד

מהם היא רושמת, כנראה, צילום שחור-לבן של אמה מחבקת אותה כתינוקת, זרועותיה מקיפות אותה מאחור כחומה בצורה, בעוד התינוקת פורשת את זרועותיה אל האב המצלם, פניה נוגות ורציניות. מצליח בוחרת לקטוע את אחת מזרועותיה המונפות כ"תיקון" מצמרר המביע אולי את הכאב הנפשי האצור כבר בתינוקת בביטוי הפיסי הזה. זהו רישום ציורי מופתי וגולמי כאחד, שהוא הזרע לכל "הגנים התלויים" של מצליח.

ישנה גם "המדונה השחורה" — דיוקנה העצמי של מצליח הנערה העשוי כולו מזרימה אדוותית של דיו שחור, גלים-גלים. דמותה כמו מגולפת. שיערה חתוך מצד אחד וגולש מצד שני, מסביב לפניה הגוגניות, על רקע של ים שחור שמתרחש בו מעבר הדרגתי מלמעלה למטה, שם החושך נפרם אל האור.

לחצו לקבלת עדכונים בנושא:

+ ספרים

הצג עוד

מערכת | הנהלה | מדיניות פרטיות | תנאי שימוש | צרו קשר | רכשו מינוי | ביטול מינוי דיגיטלי | שאלות ותשובות | פרסמו אצלנו

חדשות, ידיעות מהארץ והעולם - הידיעות והחדשות בעיתון הארץ. סקופים, מאמרים, פרשנויות ותחקירי עומק באתר האיכותי בישראל

© כל הזכויות שמורות להוצאת עיתון הארץ בע"מ

הם מקיפים אותי מכל מקום": האישה ששרדה את טבח 7 באוקטובר חוזרת לרגעים הקשים

טל מצליח, שהייתה צורה בממ"ד בביתה שבכפר עזה בשבת השחורה וחולצה על ידי יחידת שלדג מתרגמת את החוויה המטלטלת והמצמררת לתערוכת ציורים חדשה • היא תציג אותה במוזיאון תל אביב לאמנות, תוך שהיא משלבת בה משפטים, דימויים ומילים שיישארו בזיכרון הקולקטיבי לעד

מאיה כהן

עודכן 8/9/2024, 12:37, 12:37, 8/9/2024

השמעה 1

טל מצליח "קישוטי מלחמה". צילום: אלעד שריג

מתעדכנים כל יום, כל הזמן - ישראל היום בואטסאפ

ב-7 באוקטובר הייתה טל מצליח נצורה בממ"ד ביתה שבכפר עזה, המשמש גם כסטודיו שלה, במשך מעל ל-20 שעות, עד שחולצה על ידי יחידת שלדג למקום מבטחים. את הטראומה שחוותה, שהפכה לפרולוג אכזרי עבור קהילות שלמות לחודשים הבאים שיבואו, תרגמה לסדרת ציורים חדשה בשם "קישוטי מלחמה 23-24", אותה היא תציג במוזיאון תל אביב לאמנות החל מ-19 בספטמבר בתערוכה שאצר עמית שמאע.

מתוך "קישוטי מלחמה", צילום: אלעד שריג

את סדרת הציורים 'יצרה מצליח בעקבות אירועי אותה שבת שחורה, בעת ששהתה בבית משפחת רום בכפר האורנים ובהמשך ביישוב הקהילתי מתן במזרח השרון, שם מתגוררת משפחתו של אחיה. היא חזרה לצייר תחת קושי נפשי ובהיעדר התנאים להם הייתה רגילה.

מתוך "קישוטי מלחמה", צילום: אלעד שריג

בתוך הציורים הטמינה מילים כמו "חולצת", משפטים כמו "הם מקיפים אותי מכל מקום" וסיפורים קצרים עליהם היא חוזרת שוב ושוב כמנטרות מצמררות ומטלטלות המתחברות לדיוקנאות עצמיים, כלי נשק וכפות ידיים.

מתוך "קישוטי מלחמה", צילום: אלעד שריג

הציור הראשון בסדרה מכיל את אוצר המילים והדימויים העכשווי של מצליח: אקדחים כחולים וכפות ידיים המונחים על גבי רקע צהוב־אדום־שחור המורכב מהמשפט "הרי יצאתי חיה" החוזר על עצמו שוב ושוב כמנטרה מחרידה, זאת לצד הכתובת "7 אוקטובר", הכתובה במאונך במעמקי האדמה המצוירת כשני משולשים המתנדנדים על קצותיהם המחודדים.

מתוך "קישוטי מלחמה", צילום: אלעד שריג

עוצם עין אחת

הפחד הקיומי הנוכח בכל יצירתה התממש באופן המבעית ביותר

עוזי צור לעקוב

17 באוקטובר 2023

במשך 17 שעות תמימות האמנית טל מצליח התכרבלה מאובנת באחת מפינות ביתה הקטן בכפר עזה ששימש לה גם כסטודיו, לגמרי לבדה, בתנוחה עוברית, לא מעיזה להניע אבר, שומעת את הצעקות, היריות והקריאות בערבית מוטחות בקירות הבית. מנותקת מהוויססאפ של הקיבוץ היא לחשה בנייד לאלון שגב, הגלריסט שלה, ולאחיה הגדול זיו ששהו בחו"ל. כשהגיעו לחלץ אותה אחרי 17 שעות היא לא היתה מסוגלת לזוז ונשארה מאובנת לחלוטין בתנוחה העוברית. מאז היא נמצאת במצב נפשי קשה, בשבר מוחלט. שיגרת הרקטות, בלוני התבערה והשדות העולים באש הוטמעו בציוריה והפחד הקיומי הנוכח בכל יצירתה התממש באופן המבעית ביותר.

הצג עוד

מערכת | הנהלה | מדיניות פרטיות | תנאי שימוש | צרו קשר | רכשו מינוי | ביטול מינוי דיגיטלי | שאלות ותשובות | פרסמו אצלנו

חדשות, ידיעות מהארץ והעולם - הידיעות והחדשות בעיתון הארץ. סקופים, מאמרים, פרשנויות ותחקירי עומק באתר האיכותי בישראל

© כל הזכויות שמורות להוצאת עיתון הארץ בע"מ

אמנות

האמנית טל מצליח: "אני אדם פגום שהצביעו עליו כל הזמן ושאלו — מה זה?"

טל מצליח. "בניתי לי עולם שיעשה אותי מאושרת ושמחה" צילום: אלה ברק

"אין לי מושג מי מוכר היום ובכמה, מי האמנים המצליחים ומי האוצרים שלהם. בחרתי להתנתק מהכל", אומרת טל מצליח מביתה בכפר עזה. עם פתיחתה של תערוכת יחיד חדשה היא מספרת על הקושי שחוותה בצעירותה בעקבות מחלת עור נדירה ממנה היא סובלת, על מחיקת הזהות המזרחית בקיבוץ ועל ההחלטה לא להביא ילדים לעולם

[לעקוב](#)**אופיר חובב**

21 במרץ 2022

עותק של "הקוף הזועף", סיפור ילדים שכתבה סוזן לנג, נמצא על השולחן בסלון ביתה הצבעוני בכפר עזה של האמנית טל מצליח, בו היא מתגוררת לבדה. היא משוכנעת שהגיבור, קופיף חביב ורגזן, הוא בן דמותה. "אני גם קוף זועף", היא אומרת בחצי חיוך ומוסיפה שאין מה להשוות בין הזעף המחויך שמאפיין אותה עכשיו לזעם שאפיין את שנות ה-20 שלה, אז החלה לפלס את דרכה בעולם האמנות הישראלי. "הייתי אדם כועס. לא הצלחתי בכלום. לא סיימתי את התיכון. לא עשיתי צבא", היא מונה את כל הסיבות שעל פי אמות

המידה הישראליות היו אמורות להוביל אותה לכישלון מוחלט ובכל זאת הצליחה להתגבר עליהן.

"אני אדם פגום שהצביעו עליו ושאלו אותו כל הזמן — מה זה? מה יש לך?", אומרת מצליח (61) וחושפת כתם חום שמבצבץ מדי פעם מתחת לשתי מסיכות קורונה שהיא מקפידה לעטות לאורך כל הראיון, למעט רגעים קצרצרים בהם היא מסירה אותן כדי לשאוף מהסיגריה. מצליח מסבירה שהיא נולדה עם תסמונת נבוס (Nevus), שמתבטאת בשומות המופיעות במקומות רבים בגופה. חלקים נרחבים משנות התבגרותה בקיבוץ כפר עזה הוקדשו לטיפולים ולניתוחים כושלים בבתי חולים. חלקים אחרים בילדותה הוקדשו לבניית עולם פנימי משלה, בו הצטנפה כל אימת שהתחשק לה לברוח מהסאגה הרפואית המתישה, ומההשלכותיה על חייה.

ציור של טל מצליח. "הייתי אדם כועס. לא הצלחתי בכלום" צילום: אלעד שריג /

"לאורך השנים פגעו בי לא מעט. להיות בבית הילדים ובבית הספר היה לא פשוט", היא אומרת. "בזכרונות שלי אין לך רגע של פרטיות. עושים הכל ביחד — כל הילדים קמים באותה שעה ביחד, אוכלים ארוחת בוקר ביחד, לומדים ביחד, מתקלחים ביחד בנים ובנות. עד גיל די מבוגר אתה כל הזמן נשפט על ידי האחרים. אתה נמדד לפי הביחד. אני אף פעם לא עמדתי בסטנדרטים האלה. לא למדתי, לא ניגשתי לבחינות, לא הייתי יפה, הייתי מלאה בבעיות, מאוד יוצאת דופן, מאוד בתוך עצמי. עשו לי את המוות. בכיתה י' הוחלט לשים סוף להפקרות הזאת והפסקתי ללמוד. הייתי אדם אבוד. לא ידעתי מה לעשות עם עצמי. הלכתי לעבוד בקיבוץ בערבה וברחתי משם תוך שבוע. אחר כך עבדתי פה בקיבוץ — בבית הילדים, בלול, אספתי תרנגולות מתות".

העיסוק בציור עבור מצליח הוא מעין אריזת צלופן צבעונית ודקיקה שמשמשת בתפקיד כפול — הן כאמצעי הסתרה והן כאמצעי למיגון עצמי. גם הבית שלה, אותה היא מכנה "דיסנילנד", הוא כזה — מלא בצעצועים, עטים צבעוניים, גולגלות, מחזיקי מפתחות, אקדחי צעצוע, מסיכות, בובות פרוותיות, איברי מין מפלסטיק ושלל חפצים מופרכים מחנויות "הכל בדולר" ושווקי פשפשים. גם "ורוד חום", התערוכה

הגדושה שלה בגלריה אלון שגב בתל אביב, שנפתחה בתחילת החודש ותימשך עד 22.4, היא כזו. למרות זאת, מדי פעם מסתננת בראיון איזו אמת חצופה על חרדה, מוות, התמודדות עם דיכאון או עם סוגיות של מגדר ומיניות, ואז היא מתמוססת מהר בחלל החדר ודבריה של מצליח נשטפים שוב באותו שפע ססגוני.

מתוך התערוכה "ורוד חום". את המסכות החלה לצייר לפני המגפה צילום: צילום: אלעד שריג /

"בניתי לי עולם שיעשה אותי מאושרת ושמחה. כל הדברים שיש כאן אלה דברים שהעסיקו אותי לאורך השנים, והכל נכנס לתוך הציור", אומרת מצליח ומספרת שאת המסיכות, שבולטות מאוד בתערוכתה הנוכחית, החלה לצייר בטרם פרצה המגפה. היא לא שוללת את המשמעות המגוננת שלהן, אבל מתחברת יותר לחופש המסוים שהן מאפשרות לה. "הן תשובה לשחור והלבן הקיצוני שמאפיין את הארץ הזאת. לא רציתי לקרוא לתערוכה ככה, כי אני כבר לא רוצה לראות את העולם בצורה כזו — גבר או אישה, מזרחי או אשכנזי, תל אביב או קיבוץ. זה נורא. המסכות מאפשרות לי לשחק משחק. להיות פעם פה ופעם שם".

חיבוק מהממסד

אל הציור היא התגלגלה די במקרה, כשהחליטה ללמוד יום בשבוע במכון אבני בתל אביב בעקבות חברה שציירה וגרה איתה בחדר בקיבוץ. אחר כך עברה להתגורר בדירת שותפים בעיר והחלה ללמוד בבית הספר לאמנות קלישר. "זה היה בית ספר זרוק מהתחת", היא אומרת. "הסטודנטים לא היו חייבים להציג תעודת בגרות, להשלים 12 שנות לימוד או ללכת לצבא. לא היה צריך כלום. אתה רוצה לצייר? התקבלת".

לדבריה, אף אחד לא חשב שייצא מקלישר אמן פעיל כלשהו. "המסומנים" הגיעו מבצלאל או מהמדרשה. בהשוואה אליהם, היינו נחותים, לא נחשבנו בכלל. להרבה מורים בקלישר לא היה אכפת אם אני נכנסת לשיעורים או מה אני מציירת בסטודיו וזו היתה חגיגה מבחינתי. נשאבתי לציור בצורה טוטאלית. חוץ מזה לא היה אכפת לי

מכלום. כמה שנים לאחר תום הלימודים קיבלתי טלפון מבעל גלריה שרצה לבוא לראות עבודות שלי. אין לי מושג איך זה קרה. זה לא שסיימתי שם בתור איזה סופרסטאר. הדברים איכשהו התגלגלו משם".

טל מצליח. "המסומנים" הגיעו מבצלאל. בהשוואה אליהם היינו נחותים" צילום: אלה ברק

"כמה שנים לאחר תום הלימודים קיבלתי טלפון מבעל גלריה שרצה לבוא לראות עבודות שלי. אין לי מושג איך זה קרה. זה לא שסיימתי שם בתור איזה סופרסטאר"

והדברים אכן התגלגלו. מצליח זכתה לאורך השנים לחיבוק מהממסד — היא זכתה בפרסים, בהם פרס רפפורט לאמן בכיר ב-2010, והציגה לא מעט תערוכות במוסדות מכובדים כמו מוזיאון הרצליה ומוזיאון תל אביב. מצליח גם השתתפה בשנת 2013 בתערוכה קבוצתית במוזיאון קרן לואי ויטון. "כן, נכון. חיבקו אותי, אבל זה נמצא לידי", היא אומרת ומשרטטת מעין ריבוע באוויר ואז מצביעה על הלב ומוסיפה, "זה לא פה".

איך את בכל זאת מסבירה את ההצלחה שלך? את לא משחקת בשום משחק פוליטי, את לא מגיעה לפתיחות של תערוכות — גם לא לאלו שלך, את לא נוכחת בשדה האמנות.

"אין לי מושג. אני לא תופשת את עצמי בתוך שדה האמנות, כי מבחינתי אין דבר כזה. אין לי מושג מה קורה היום באמנות הישראלית — מי מוכר ובכמה, מי האמנים המצליחים, מי האוצרים שלהם, מי המסומנים — אני לא יודעת כלום. בחרתי להתנתק מהכל. זו רכבת הרים מטלטלת מדי עבורי. אני מעדיפה להיות מרוחקת ולשמור על עצמי".

"לאורך השנים ראיתי את עצמי נחותה ברמות", היא ממשיכה. "כשפירגנו לי, בהתחלה, חוויתי זעזוע חזק. לא ידעתי איך לקבל את זה. סחבתי מטענים של שנאה וכעס כלפי כולם — גלריסטים, אוצרים

— כל מי שקובע. היתה פעם כתבה ב'הארץ' על המשפיעים באמנות הישראלית עם תמונות קטנות שגזרתי ואז הכנתי מהן שרשרת מצוירת שתליתי עליי. היו לי כל מיני עבודות שנאה. הייתי מתווכחת על הכל — לאו דווקא על דעות או על פוליטיקה, אלא סתם. היה לי פה מלוכלך, הייתי פוגעת באנשים. הייתי די נוראית, אבל הרגשתי שאני במלחמה. עם השנים זה קצת נעלם, אבל גם היום אני מרגישה ככה. אני לא יודעת מי בשדה האמנות, אבל הוא בטח עדיין נגדי", היא צוחקת. "אני עדיין נלחמת, עדיין כועסת, עדיין נגד דלות החומר".

"לאורך השנים ראיתי את עצמי נחותה ברמות" צילום: צילום: אלעד שריג /

"אני עדיין נלחמת, עדיין כועסת, עדיין נגד דלות החומר." צילום: צילום: אלעד שריג /

"הציורים שלי מאפיינים תרבות מזרחית. אני נמשכת לשם באופן טבעי" צילום: צילום: אלעד שריג /

אחד המאפיינים של הדור שלך הוא כעס על מי שעומדים כבר שנים בראש הפירמידה האמנותית. בכל זאת, לא ממש הצלחתם לתפוס את מקומם.

"אלה עדיין האנשים הלבנים שיושבים שם, 'הוורודים', ככה אני קוראת להם, אבל גם מהם אני כבר מנותקת. אין לי שיג ושיח איתם. אני לא קשורה אליהם. הם לא אבותיי. הם לא לימדו אותי. הם לא גדולי האומה, ממש לא, אבל אני חושבת שכל המדינה עדיין לא הצליחה להשתחרר מהדור הזה, לא רק עולם האמנות".

למה את מתכוונת?

"המתח העדתי הוא קונפליקט שממשיך לעצב את חיינו, גם באמנות וגם בכלל. בקיבוץ, נניח, זה מאוד בלט. אבא שלי נולד בארץ למשפחה עיראקית, ופה לא היה לזה מקום. פשוט אי אפשר היה לחיות אז כמזרחי בקיבוץ. לא היה דבר כזה — 'מזרחים'. גם לי לא היו שאלות בנושא הזה, כי כולם היו אשכנזים וזהו. לא העליתי בדעתי שיש משהו אחר. אפילו לא נתנו לילדים ממוצא מזרחי משדרות ללמוד אצלנו בבית הספר. אבא שלי פשוט מחק את הזהות שלו לחלוטין. הוא לא שמע את המוזיקה שלו, הוא ביטל לגמרי את העיסוק שלו בתורה, הוא

לא אכל את האוכל שהוא אוהב, אלא את האוכל האשכנזי בחדר האוכל של הקיבוץ".

"אבא שלי פשוט מחק את הזהות המזרחית שלו לחלוטין" צילום: צילום: אלעד שריג /

"אבא שלי לא שמע את המוזיקה שלו, ביטל לגמרי את העיסוק בתורה, לא אכל את האוכל שהוא אוהב, אלא את האוכל האשכנזי בחדר האוכל של הקיבוץ"

מצליח לא עסקה בכך עד שהכירה בביה"ס קלישר את האמן והאקטיביסט דני בן שמחון, לו היתה נשואה במשך עשור. בעקבות פעילותו בתנועת "הקשת הדמוקרטית המזרחית" החלה גם היא לתהות על מרכיבי הזהות שלה. "שמתי לב שהציורים שלי הרבה יותר מאפיינים תרבות מזרחית. אני נמשכת לשם באופן טבעי, במובן הפשוט של חיים ושמחה", היא אומרת ומספרת שאחת מעבודותיה נמצאת באוסף של מוזיאון מרקש במרוקו.

בעקבות בן שמחון נשאבה גם לפעילות פוליטית במפלגת דע"ם ואימצה השקפת עולם קומוניסטית, שהשפיעה על יחסה לעולם האמנות. בפתיחת תערוכת היחיד שלה "מזרח תיכון חדש" ב-1999 הכריזה שהיא מוכרת את עבודותיה בדולר ופורשת מעולם האמנות. "בדיעבד אני אומרת היום שפשוט נעשיתי פסיכית. נסחפתי לרדיקליות מטורפת — ואני לא אדם רדיקלי כל כך בעצם. הייתי קיצונית עד כדי כך שהפסקתי לצייר, כדי לא לשתף פעולה עם אספני האמנות ועם הקפיטליזם. אנשים חשבו שנדפק לי המוח. השנה הזו שלא ציירתי היתה האומללה בחיי".

ומה דעתך על הכיוון הדיגיטלי, הסחיר והמסחרי שאלינו צועד עולם האמנות בשנים האחרונות?

"תראי, הטביעו בנו באופן עמוק — לא יודעת אם זה הקטע הזה של 'דלות החומר', או מה — שכסף ואמנות לא הולכים יחד. טמטמו לנו את המוח עם זה עד כדי כך שאני לפעמים מרגישה לא טוב שציור שלי עולה כסף. אני יודעת שיש אנשים בעולם האמנות שזה בלתי נסבל

עבורם, הקטע הזה של ציור שהופך לסחורה, אבל אני לא כזאת. מצד שני, אני בוחרת לא לדעת מי קונה את העבודות שלי וכמה כסף שילמו עליהן. מבחינתי זה דבר שלא קיים. אני עוקבת אחרי שוק ה-NFT וקוראת קצת, אבל אני לא יודעת איך להתייחס לזה. מצד אחד, אני לא מתה על הדברים שאני רואה שם ואני לא מאוד מעריכה אותם מבחינה אמנותית, אבל אני גם מבינה שהעולם משתנה והולך למקום מהיר יותר, מין 'כוכבים לרגע' כזה. אתה צריך ללמוד את זה לעומק. אתה צריך לחקור את זה, וזה מטורף ממש, אבל אני מדור אחר. אני כבר לא אצטרך להתמודד עם ההשלכות של זה".

"השנה הזו שלא ציירתי היתה האומללה בחיי" צילום: צילום: אלעד שריג /

"בדיעבד אני אומרת שנעשיתי פסיכית. נסחפתי לרדיקליות מטורפת. הייתי קיצונית עד כדי כך שהפסקתי לצייר כדי לא לשתף פעולה עם אספני האמנות ועם הקפיטליזם

הוא ואני

לא פעם במהלך הראיון קופצת פתאום מצליח לדבר בגוף שני יחיד זכר, ואז חוזרת לדבר על עצמה בגוף ראשון נקבה. בשלב מסוים בראיון היא מספרת שפעמים רבות טועים לחשוב שהיא לא אישה. "אולי זה בגלל השיער הקצוץ שלי, אבל זה משהו שאני סוחבת איתי עוד מהילדות. לא הייתי ילדה במובן ה'גירלי' של המילה. גם אמא שלי לא היתה כזו ולא עניין אותה איך היא נראית. לא היה לה זמן להתעסק בלבשל ובלעשות קוקיות. גם אותי זה אף פעם לא עניין".

ברבים מהציורים שלך אזור איבר המין הנשי מכוסה או מוסתר, לפעמים גם אזור הרחם.

"נו, בסדר. יש גם ציור שאני עם רגליים פתוחות וכתוב שם, 'זה לא קרה'".

את אומרת, עזבי אותי מהרמיזות האלה וגשי לעניין.

"כן, לא יודעת. לא הצלחתי לפתח בי את העניין הנשי שקשור ברבייה ופוריות. בחרתי שלא להביא ילדים וזה דבר שקשה לאנשים לקבל. הם לא מבינים איך לאכול את זה, אבל היה לי ברור מגיל צעיר שזה לא יקרה לי. אף פעם לא הרגשתי שאמהות זה תפקיד שהוא חלק ממני ושבא לי לקחת אותו על עצמי. לא רציתי להביא לעולם אדם שיצטרך לעבור סבל דומה לזה שאני עברתי. הציור החליף את הכל. הייתי רק בזה ולא עניין אותי כלום. עדיין לא מעניין אותי כלום. עם הציור אני עוברת איזה משהו. כל החושניות, כל האינטראקציה, הכל קורה שם במקום עם אנשים".

הצג עוד

מערכת | הנהלה | מדיניות פרטיות | תנאי שימוש | צרו קשר | רכשו מינוי | ביטול מינוי דיגיטלי | שאלות ותשובות | פרסמו אצלנו

חדשות, ידיעות מהארץ והעולם - הידיעות והחדשות בעיתון הארץ. סקופים, מאמרים, פרשנויות ותחקירי עומק באתר האיכותי בישראל
© כל הזכויות שמורות להוצאת עיתון הארץ בע"מ

עוצם עין אחת

עוצם עין אחת • אמנית גדולה עם שפם

קטן

ביקור בתערוכות חדשות של טל מצליח ומשה קופפרמן

לעקוב

עוזי צור

27 ביוני 2017

טל מצליח, "פורטרט עצמי — גבר באשה", גלריה אלון שגב, תל אביב

יצירתה של טל מצליח היא ייחודית עד מאוד, אולי כי מתחילת דרכה ועד היום היא נובעת מתוך אמת גדולה, פשוטה וצנועה. עצם העשייה השתכללה עם השנים ומצליח מיומנת הרבה יותר, מה שגורם לחלק מהקהל שלה לטעות ולחשוב שיצירתה התברגנה. העושר והמהימנות רווים באותו מינון של כאב, חשיפה ופגיעה, נשמה וגוף שקולפו משכבות ההגנה, והם מציפים את העבודות ואת הצופה בהן. טל גם לא איבדה דבר מהנשכנות ומההתרסה. שני קטבים מנוגדים של פגיעות ופגיעה היוקדים ביצירתה מתחילה, מסוכסכים ומכמירי לב בזמן, שעתה הם מורכבים ורבודהים יותר.

שם התערוכה נפלא בעיני, ממצה ומדויק כצומח מבפנים, "פורטרט עצמי — גבר באשה". ה"ב" חשובה כפצצה שתתפוצץ בצופה עם ההבנה. זהו הגבר השוכן באשה האמנית המחסנת עצמה ממנו על ידי הכלתו בתוכה, לפחות ביצירתה. אני חושב שה"גבר באשה" של מצליח הוא לא עניין מיני, אלא עניין של זהות מגדרית המכילה את שניהם לאחד פנים־אמנותי. ואולי זה הבן שלא נולד, שמצליח מגדלת אותו בתוך דמותה לגבר שיכול היה להיות. הדואליות הזו תמיד שכנה ביצירתה אך עכשיו היא מגיעה לסימביוזה מושלמת של אי־שלמות בפנימיותה הטעונה, הטמעה שיש בה עוצמה כמו־פגאנית.

מצליח מציגה מעגל של ציורי דיוקנאות עצמיים בשלבים שונים של חייה, כל אחד מהם בדרגה אחרת שבין הגברי לנשי לכאורה. בחלקם

דיוקן בודד, בחלקם הם מוכפלים כבקליידוסקופ מרהיב ופוצע. בכולם מצליח עטויה שפם מברשתי עבות, שאצלי הוא נקשר, מעבר למאצ'ואיות הפלמ"חניקית, דווקא יותר בדמות הג'נטלמן האוריינטלי (כדמותם של סבי משני הצדדים), המנומס ברחוב והתובעני בבית. זהו הגבר המחולל בנשיותה העירומה.

בציורים מגיע לשיא גם האופן שבו היא מפרזלת ואורגת (חיבור שמורכב מניגודים של נוקשה וזורם) מלים ומשפטים, הן כשדות סמנטיים והן כמרכיבים ציוריים ויזואליים, והיא בוראת מין אנטומיה שבה המלים הן גוף זר ואורגני כאחד. מרקם הציורים מצוי בתזוזה מתמדת, פרטנית להדהים, מתחת ועל פני השטח.

טל מצליח, "פורטרט עצמי – גבר באשה", קטע מעבודה צילום: עוזי צור

מניפות של אור חם נפרשות צפופות על פני הציור, "רקומות" מתולעים צהובות המתפתלות על פני זרמים פנימיים של צבעים המחלחלים מבעדן. קשתות המניפות מחושקות באימרות צבע שונות עליהן נכתב זערוני "פורטרט עצמי". ובכל אחת מהמניפות מגיחים יד או עטין, "רקומים" בלבן ופיתולי הצבעים שמתחת מפעפעים בו. בלב הציור מצליח פותחת מסגרת עם דיוקנה המשופם כגבר צעיר, שאת הפנים היא יוצרת מאלפי נגיעות צבעים מתולתלות של ירוק ואדום לפנים, כתום ושחור לשיער ולבן לשפתיים ולעיניים. הדיוקן מקובע בסורג המפורזל מהמלים "פורטרט עצמי" בשחור על לבן. ציור שיש בו מהמאגיה של קמעויות ולחשים.

ציור נוסף מורכב מארבעה פורטרטים משופמים, בכל אחד מצליח בגיל אחר בחייה. היא כמו מספרת את משברי חייה מבעד לשינוי שהתחולל בה, עד שהלבישה רטרואקטיבית את השריון המאוחר עליהם. כל אחד נוצר ממרקם שונה ודומה, סזיפי, מוקף תפרחות ושברים, סזיפיים גם הם, וכפות ידיים גדולות "סרוגות" משולי הבד ללטף את הפנים. ובכל אחת מהן נבקע פצע ישן כפצעי הסטיגמטה.

אצל מצליח יש לבחון גם את פאות הבד, המצוירות בציור ההולך וממשיך את ההתרחשות או יוצא כנגדה. כשלוש האלות לפני פאריס ניצבת מצליח, מצוירת שלוש פעמים, לפני הצופה, עירומה. אך

בשונה מהדימוי הקלאסי, המצליחות עוטות שפם, שערן קצוץ, בשר גופן עשוי עיסה נוקדנית שחור-לבן, כבוללת את הגזעים, כקצפו של ים מנוחש כמסביב לוונוס של בוטיצ'לי, ונוס כאמזונה מתריסה וכואבת, מוקפת גן עדן עשיר ומצולק, ועננות תכולות של מלים מולחמות משייטות בו.

בציור אחר דמותה המשופמת של מצליח היא כמין מחבל/ת מתאבד/ת המתפוצצת מבפנים. הבשר הנא מתאחד עם השברים הססגוניים של פסיפס הרקע כשרידי תרבויות אבודות. קו הפות עשוי מהמלים "פורטרט עצמי", וממנו פורץ שתן של מלים כמניפה צרה ומאורכת, מנטרה: "הצניעות היא זו שיכולה לעצור את המצב הנוראי", הוראת גברים על צניעות נשים כמזור לתחלואי העולם. משפט המשובץ ביחד עם המלים "פורטרט עצמי" בשבריו השונים של הרקע המקושט.

בעת שבחברה הישראלית נשים נרצחות על ידי גברים בגלל היותן נשים, לציורים של מצליח כ"גבר באשה" נוסף רובד של מחאה וכאב, רובד אקטואלי מדמם.

משה קופפרמן, "שומרי סף", אוצרים: ניקולא טרצי וסטודנטים מתוכנית MFA באמנויות בבצלאל, גלריה זומר, תל אביב

מעגל של עבודות זעירות של משה קופפרמן התלויות מרווחות על הקירות, כמיניאטורות של העבודות הגדולות של האמן מבלי לאבד טיפה מיופיין ועוצמתן.

הציור של קופפרמן שונה בתכלית מהציור של מצליח, אך שניהם נענים לעריצותו של צו פנימי השומר על היושרה המוסרית והאמנותית. המופשט של קופפרמן הוא המופשט הישראלי בשיאו. מופשט נוקשה ומובנה השונה מהמופשט הלירי של אופקים חדשים (המושרש עדיין חשאי בפיגורטיבי), מופשט טהור המשמש כמסננת לרגש או לזכרון שהוא לכאורה עירום מהם, מופשט הנענה לצו הפנימי גם בפורמט הזעיר כזרעים של אותה אמת.

מרחוק כל עבודה נדמית לנקודה זעירה על הקיר, וכשמתקרבים היא הופכת בהדרגה ליצירת מופת זעירה, לעולם שלם. השפה הקופרמנית, הסורג של פתיחה וחסירה לסרוגין ומניפת הגוונים המומסים ונחרטים זה בזה הם כאן כתכשיט זעיר הממחה את התחביר כולו. את רוב עבודות קופפרמן יצר מתחתיות של קופסאות קרטון, שמשמשות בו בזמן כמצעים ומסגרות, לעיתים רק חצי קופסה, לעיתים שני חצאים כדיפטיך, לעיתים זו בתוך זו, גולמיות או מכוסות צבע לבן. עבודות שהן על הגבול שבין הציורי לפיסולי, ציורים שהם גם אובייקטים.

על קיר המזרח בחלל תלוי מין אלתר זעיר, טריפטיך של רוח הקודש המופשטת שהאמן חרט את שמו ואת השנה בעורה כנגד השיכחה. מבנה קרטון זעיר וגולמי משמש כבסיס.

העבודות הללו של קופפרמן הן כקמעות מופשטים חילוניים לסנן רוחות רעות.

משה קופפרמן, עבודה מהתערוכה "שומרי הסף" צילום: עוזי צור

לחצו לקבלת עדכונים בנושא:

+ ספרים

הצג עוד

מערכת | הנהלה | מדיניות פרטיות | תנאי שימוש | צרו קשר | רכשו מינוי | ביטול מינוי דיגיטלי | שאלות ותשובות | פרסמו אצלנו

חדשות, ידיעות מהארץ והעולם - הידיעות והחדשות בעיתון הארץ. סקופים, מאמרים, פרשנויות ותחקירי עומק באתר האיכותי בישראל
© כל הזכויות שמורות להוצאת עיתון הארץ בע"מ

עוצם עין אחת

הלב מתרחב ואז נשבר

טל מצליח, "הליקופטרים", גלריה אלון שגב, תל-אביב

עוזי צור

28 בדצמבר 2012

טל מצליח חוזרת לעיר הגדולה לאחר העדרות של שלוש שנים, עם מטען יצירתי ואנושי החורג הרבה מעבר לגבולות הצרים של עולם האמנות הוויזואלי, בתערוכה שהיא חובה לכל אדם שיש לו עיניים לראות ולב להרגיש.

השנה שלאחר תערוכתה המקיפה במוזיאון תל אביב לאמנות היתה קשה לה. המדרון שלאחר השיא, אך גם מותו של ידידה הצייר מאיר פיצ'חדזה. בתערוכה שלפנינו 13 עבודות קטנות על דפים תלושים ממחברת-שורה אחת בעטים צבעוניים. כשאתה מתמסר לרישומי-הציור הללו הלב שלך מתרחב ואז נשבר; מעוצמת הרגשות והכאב, ומיופיים הפלסטי הנדיר והרוטט. אתה חש צורך לגונן עליהם ולאמצם אל חזק.

טל מצליח, דיוקן עצמי (קטע)

מצליח מצליחה לטלטל אותך כמו בראשונה אלא שיצירתה בשלה ושלמה יותר בלי שאיבדה את ראשוניותה. בעט אדום אקספרסיבי וחנוק היא רושמת אשה קיפודית המחבקת אל חיקה בחוזקה תינוק שידיה הקטנות אסופות אל פניו (הבן שלא נולד ואין צורך ואין מי לגונן עליו). רישום הפנים דחוס כמסיכה מזעזעת בין זרועות האשה המחבקות, החונקות, ונראה כאי אנושי המוקף אוקיינוס של שברי מילים, פחדים, רגשות, אותיות אדומות כדם הפורחות על הדף.

יש רישום בעט שחור בלבד של צמד ילדים מבועתים, צועקים. לפיותיהם הפעורים אל לובן הנייר עונים כהד החורים הממשיים שבשולי הדף. פני הילדים כמו לכודים באפלה שצייר העט השחור

וגופם מכוסה בסוודרים הסרוגים בטקסטורות שונות בעבודת העט השחור.

"יום של דרור" נכתב בכתיבה תמה בלובן צוהר הנפתח בשדה פרחים ואדמה שחורים. בקצה השדה עומד ליצן נוגה, שעיר כחיה בסבך יער, לראשו כובע מחודד והוא שעון על שורה של עצי ברוש בקצה פרדס מחשיך, שהאור נמתח במשורה לאורך מתארי גזעיו. ב"טובעתטובעתטובעת..." סילסלה האמנית מלה במלה כבחוט־תפירה על פני ים מאדים, מערבולות מלים וביניהן אדוות הגלים המאיימות לנפץ סירת מפרש עשויה פסים של אדום וירוק ושחור, אל חופי העיר הסגולים־שחורים. העיר הלילית כיבתה את האורות בחלונותיה, ובשמי הלילה גוג ומגוג נאבקים; ענן־לב כחול מול ענן־לב אדום.

העבודות על נייר תלויות על קיר אחד, ועל יתר הקירות תלויים, מרווחים, ציוריה של מצליח בשמן על בד. התלייה של התערוכה כגוף ראויה לציון. היא מדגישה את החוט המקשר שבין עבודות הנייר אל הציורים, העשויים ברוח כמו אפריקאית, בססגוניות צבעונית שיש בה איזו נוקשות והתעקשות כמו אתנולוגית ודקורטיביות החוזרת על עצמה באובססיביות, יחד עם נאיביות מודעת לעצמה.

הבדים נראים כצג ידני של מחשב או מרקע טלוויזיה ידני. על אותו מצע מועלים כמה רבדים והתרחשויות, עיקריים ומשניים. האישי והקולקטיבי נמהלים, כשהמציאות שמחוץ לסטודיו מתבטאת בכיתוביות של מהדורות החדשות שבתחתית הציור. העבודות מציגות את עמידתו העירומה שהחשופה של האני החי והיוצר בתוך מעגל עולם החדשות הסובב, עולם המציאות היומיומית של יישובי עוטף עזה שבאחד מהם עוגן הקרואן שבו חיה ויוצרת האמנית.

את ציורי השמן תוחמים משני הצדדים דיוקנו של פיצ'חדזה והדיוקן העצמי של מצליח. פיצ'חדזה מצויר בשפת הגוף שהיתה אופיינית לו; כתף שמוטה וכתף מורמת, בכובע קסקט של צעיר נצחי, ולגופו סודר סרוג מסנסנים של אדום ושחור כשדה שיבולים לילי מדמם, שסנסני הקסקט עונים להם כהד. פניו החייכניות הן מעשה רקמה מפליא של פאייטים בצבעי ורוד, אדום בורדו ולבן, תפורים בחוט של דם, פאייטים

הנדמים למרקם של פצעונים. וכרקע לדמות ידיד הנפש חוזרות המלים "מוצצי הדם" (האם הכוונה לאלו שניסו להתעשר מצוואתו האמנותית של פיצ'חדזה?)

על פני הסורג האטום של המלים החוזרות הללו מונחות כפות־ידידיו של האמן, לעצמן, ועל כל אחת מהן לוח־מטרה, כממתין לחצי הציידים, למוצצי הדם.

בדיוקנה שלה כ"אשת שבט אפריקאי" עוטה האמנית כותנת תחרים ירקרקת וגופה עשוי כולו רצף של נגיעות שחורות ואדומות. לראשה היא חובשת זר מבכיר של ורדים פתוחים התפורים בחוט שחור דק ועדין, ומאחוריה בד מודפס בדגם דמוי־אפריקאי.

והאשה פוערת את פיה ופיה כתהום ללא קרקעית, זועק זעקה אילמת, אין סופית, שהיא גדולה מהאשה הצועקת, וכמו היתה ליישות עצמאית. והכל מוקף בנחשולי מלים בשחור העטוף בירוק וצהוב ארסיים, או בלבן ואדום בשריים, המצטרפות למשפטים "פה גדול מדי פה גדול מדי פה...". בתחתית הציור, על רקע סגול, חולפים, אדישים לאשה, לצעקתה וקישוטיה, טור של הליקופטרים קטנים.

לכל חלק וחלק בציור של מצליח יש חיים פנימים משלו, המעצימים את אלו שלידם. יש גם לשים לב שציורי השמן של מצליח גולשים מהמצע אל השוליים והופכים את הציור לטוטלי יותר, ליישות שאינה חדלה מלנוע, מלנהום, מלזעוק, מללחוש, מלהתחנן, מלחמול.

הצג עוד

מערכת | הנהלה | מדיניות פרטיות | תנאי שימוש | צרו קשר | רכשו מינוי | ביטול מינוי דיגיטלי | שאלות ותשובות | פרסמו אצלנו

חדשות, ידיעות מהארץ והעולם - הידיעות והחדשות בעיתון הארץ. סקופים, מאמרים, פרשנויות ותחקירי עומק באתר האיכותי בישראל

© כל הזכויות שמורות להוצאת עיתון הארץ בע"מ